

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

6 päivänä heinäkuuta 2023*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 2011/95/EU – Pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman myöntämisedellytyksiä koskevat vaatimukset – 14 artiklan 4 kohdan b alakohta – Pakolaisaseman peruuttaminen – Kolmannen maan kansalainen, joka on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta – Vaara yhteiskunnalle – Oikeasuhteisuuden arviointi – Direktiivi 2008/115/EY – Laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttaminen – Maastapoistamisen lykkääminen

Asiassa C-663/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Verwaltungsgerichtshof (ylin hallintotuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 20.10.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.11.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

vastaan

AA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev, varapresidentti L. Bay Larsen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit P. G. Xuereb, T. von Danwitz ja A. Kumin,

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Krausenböck,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.11.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Itävallan hallitus, asiamiehinään A. Posch, J. Schmoll ja V.-S. Strasser,
- Belgian hallitus, asiamiehinään M. Jacobs, A. Van Baelen ja M. Van Regemorter,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään A. Edelmánová, M. Smolek ja J. Vlácil,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja A. Hoeschet,
 - Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen ja C. S. Schillemans,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään A. Azéma, B. Eggers, L. Grønfeldt ja A. Katsimerou,
- kuultuaan julkisasiamiehen 16.2.2023 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle 13.12.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU (EUVL 2011, L 337, s. 9) 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan sekä jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi 16.12.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY (EUVL 2008, L 348, s. 98) ja erityisesti sen 5 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain AA, joka on kolmannen maan kansalainen, ja Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (liittovaltion ulkomaalais- ja turvapaikkavirasto, Itävalta; jäljempänä virasto) ja joka koskee viraston tekemää päätöstä peruuttaa AA:lta pakolaisasema, evätä häneltä toissijainen suojeluasema tai oleskelulupa huomioon otettavista syistä, tehdä hänestä palauttamispäätös siihen liitettyine oleskelukieltotoineen ja asettaa määräaika vapaaehtoiselle maastapoistumiselle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, joka allekirjoitettiin Genevessä 28.7.1951 (Yhdistyneiden Kansakuntien sopimuskokoelma, nide 189, s. 150, nro 2545 (1954)), tuli voimaan 22.4.1954. Sitä on täydennetty pakolaisten oikeusasemaa koskevalla pöytäkirjalla, joka tehtiin New Yorkissa 31.1.1967 (jäljempänä Geneven yleissopimus).
- 4 Yleissopimuksen 33 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1) Sopimusvaltio ei tavalla tai toisella saa karkoittaa tai palauttaa pakolaista sellaisten alueiden rajoille, jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan rodun, uskonnon, kansalaisuuden ja tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

2) Ensimmäisessä kohdassa oleva[an] määräykseen ei kuitenkaan voi vedota pakolainen, johon nähden on perusteltua aihetta olettaa, että hän on vaaraksi oleskelumaansa turvallisuudelle tai joka on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta ja on yhteiskunnalle vaarallinen sanotussa maassa.”

Direktiivi 2008/115

5 Direktiivin 2008/115 2 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat päättää, että ne eivät sovelle tätä direktiiviä kolmansien maiden kansalaisiin,

- a) joita koskee pääsyn epääminen [henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) 15.3.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 562/2006 (EUVL 2006, L 105, s. 1)] 13 artiklan mukaisesti tai jotka toimivaltaiset viranomaiset ovat pysäyttäneet tai ottaneet kiinni heidän ylittäessään laittomasti jäsenvaltion ulkorajan maa-, meri- tai ilmaitse ja joille ei ole sen jälkeen myönnetty lupaa tai oikeutta oleskella tuossa jäsenvaltiossa;
- b) jotka on rikosoikeudellisena seuraamuksena tai rikosoikeudellisen seuraamuksen johdosta määrätty palautettavaksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti tai jotka ovat luovuttamismenettelyn kohteena.”

6 Direktiivin 3 artiklan 3 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan

– –

- 3) ’palauttamisella’ prosessia, jonka aikana kolmannen maan kansalainen palaa joko vapaaehtoisesti paluuvelvoitetta noudattaen tai pakotettuna
 - alkuperämaahan, tai
 - kauttakulkumaahan yhteisön tai kahdenvälisen takaisinottosopimusten tai muiden järjestelyjen mukaisesti, tai
 - muuhun kolmanteen maahan, johon kyseinen kolmannen maan kansalainen päättää vapaaehtoisesti palata ja johon hänet hyväksytään”.

7 Direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on otettava tätä direktiiviä täytäntöön pannessaan asianmukaisesti huomioon

- a) lapsen etu,
 - b) perhesuhteet,
 - c) asianomaisen kolmannen maan kansalaisen terveydentila,
- ja noudatettava palauttamiskiellon periaatetta.”

8 Saman direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltion on tehtävä palauttamispäätös sen alueella laittomasti oleskelevista kolmansien maiden kansalaisista, sanotun kuitenkin rajoittamatta 2–5 kohdassa tarkoitettujen poikkeusten soveltamista.”

9 Direktiivin 2008/115 8 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet pannakseen täytäntöön palauttamispäätöksen, jos vapaaehtoista poistumista varten ei ole myönnetty aikaa – tai jos paluuvaikeuksia ei ole noudatettu – myönnetyn ajan kuluessa.”

10 Direktiivin 9 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on lykättävä maastapoistamista

a) silloin, kun se loukkaisi palauttamiskiellon periaatetta – –”

Direktiivi 2011/95

11 Direktiivin 2011/95 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa [(jäljempänä perusoikeuskirja)] tunnustetut periaatteet. Tällä direktiivillä pyritään erityisesti varmistamaan ihmisarvon kunnioitus sekä turvapaikanhakijoiden ja heidän mukanaan tulevien perheenjäsenten oikeus turvapaikkaan ja edistämään [perusoikeuskirjan] 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 ja 35 artiklan soveltamista, ja se olisi näin ollen pantava täytäntöön niiden mukaisesti.”

12 Kyseisen direktiivin 2 artiklan d alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

d) ’pakolaisella’ kolmannen maan kansalaista, jolla on perusteltua syytä olettaa joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisten mielipiteiden tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi ja joka oleskelee kansalaisuusmaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan, ja kansalaisuudetonta henkilöä, joka oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella edellä mainittujen seikkojen tähden ja on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne ja jota 12 artikla ei koske.”

13 Direktiivin 14 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat peruuttaa, lakkauttaa tai jättää uusimatta valtion elimen, hallinnollisen elimen, tuomioistuimen tai lainkäyttöelimen pakolaiselle myöntämän aseman, kun

a) on perusteltua syytä olettaa, että hän on vaaraksi sen jäsenvaltion turvallisuudelle, jossa hän on;

b) hän on yhteiskunnalle vaarallinen kyseisessä jäsenvaltiossa, koska hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta.”

14 Saman direktiivin 21 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos 1 kohdassa mainitut kansainväliset velvoitteet eivät sitä kiellä, jäsenvaltiot voivat palauttaa pakolaisen riippumatta siitä, onko tämä saanut virallisesti pakolaisaseman, jos:

a) on perusteltua syytä katsoa hänen olevan vaaraksi sen jäsenvaltion turvallisuudelle, jossa hän on; tai

b) hän on yhteiskunnalle vaarallinen kyseisessä jäsenvaltiossa, koska hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

15 AA matkusti 10.12.2014 laittomasti Itävaltaan ja jätti samana päivänä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Virasto teki 22.12.2015 päätöksen, jolla AA:lle myönnettiin pakolaisasema.

16 AA tuomittiin 22.3.2018 vaarallisen uhkauksen, vahingonteon ja laittoman huumausaineiden hallussapidon sekä huumausainekaupan perusteella yhden vuoden ja kolmen kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen ja 180 päiväsakon suuruiseen sakkorangaistukseen. AA tuomittiin 14.1.2019 pahoinpitelystä ja vaarallisesta uhkauksesta kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen. AA tuomittiin 11.3.2019 pahoinpitelyn yrityksestä kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen. Nämä vankeusrangaistukset määrättiin ehdollisina.

17 AA:lle määrättiin 13.8.2019 sakkorangaistus julkiseen valvontaelimeen kohdistuneen aggressiivisen käytöksen perusteella.

18 Virasto peruutti 24.9.2019 tekemällään päätöksellä AA:lta pakolaisaseman, epäsi häneltä toissijaisen suojeluaseman tai oleskeluluvan huomioon otettavista syistä, teki hänestä palauttamispäätöksen siihen liitettyine oleskelukieltoineen ja asetti määräajan vapaaehtoiselle maastapoistumiselle ilmoittaen kuitenkin samalla, ettei hänen maastapoistamisensa olisi sallittua.

19 AA valitti viraston 24.9.2019 tekemästä päätöksestä Bundesverwaltungsgerichtiin (liittovaltion hallintotuomioistuin, Itävalta). Sitten AA ilmoitti peruuttavansa valituksen siltä osin kuin se koski kyseisen päätöksen sitä kohtaa, jolla hänen maastapoistamisensa todettiin kielletyksi.

20 AA tuomittiin 16.6. ja 8.10.2020 neljän ja viiden kuukauden vankeusrangaistuksiin pahoinpitelystä ja vaarallisesta uhkauksesta, mutta hänelle aiemmin määrättyjä ehdollisia vankeusrangaistuksia ei määrätty täytäntöönpantaviksi.

21 Bundesverwaltungsgericht antoi 28.5.2021 tuomion, jolla se kumosi viraston 24.9.2019 tekemän päätöksen riitautetut kohdat. Kyseinen tuomioistuin totesi, että AA oli tuomittu lainvoimaisella tuomiolla erityisen törkeästä rikoksesta ja että hän oli vaarallinen yhteiskunnalle. Se katsoi kuitenkin, että asiassa oli vertailtava keskenään turvapaikkajäsenvaltion intressejä ja asianomaisen kolmannen maan kansalaisen intressejä saada kansainvälistä suojelua ja että tässä yhteydessä oli otettava huomioon niiden toimenpiteiden laajuus ja luonne, joita häneen voitaisiin

kohdistaa, jos kyseinen suojelu peruutettaisiin. Koska AA:n palauttaminen alkuperämaahan merkitsisi, että häneen kohdistuisi kidutuksen tai kuoleman vaara, Bundesverwaltungsgerichtin mielestä AA:n intressit olivat Itävallan tasavallan intressejä painavampia.

- 22 Virasto teki tästä tuomiosta Revision-valituksen Verwaltungsgerichtshofiin (ylin hallintotuomioistuin, Itävalta), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.
- 23 Kyseinen tuomioistuin pohtii, onko sen jälkeen, kun on todettu, että asianomainen kolmannen maan kansalainen on tuomittu lainvoimaisesti törkeästä rikoksesta ja että hän on yhteiskunnalle vaarallinen, suoritettava direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan soveltamisen yhteydessä intressivertailu ottamalla huomioon seuraukset kyseisen kolmannen maan kansalaisen mahdollisesta palauttamisesta alkuperämaahansa.
- 24 Kyseinen tuomioistuin on lisäksi epävarma siitä, sopiiko palauttamispäätöksen tekeminen yhteen direktiivin 2008/115 kanssa, mikäli kansainvälinen suojelu on peruutettu mutta maastapoistaminen alkuperämaahan on jo todettu lainvastaiseksi. Tällaisessa tilanteessa nimittäin kolmannen maan kansalaisen oleskelua siedettäisiin Itävallassa ilman, että oleskelu olisi laillista tai että kyseisestä kansalaisesta tehtäisiin vaikutukseltaan tehokas palauttamispäätös.
- 25 Näin ollen Verwaltungsgerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
 - ”1) Onko sen arvioimiseksi, saadaanko turvapaikkaan oikeutetun asema, jonka toimivaltainen viranomaisena on aikaisemmin myöntänyt pakolaiselle, peruuttaa direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa mainitulla perusteella, suoritettava etujen punninta itsenäisenä kriteerinä sellaisessa muodossa, että peruuttamisen edellytyksenä on, että palauttamiseen liittyvien yleisten etujen on oltava painavampia kuin pakolaisen sitä koskeva etu, että turvapaikkavaltion antama suojelu säilyy, jolloin rikoksen moitittavuutta ja mahdollista vaaraa yhteiskunnalle on verrattava ulkomaalaisen etuun, joka koskee suojelua, mukaan lukien häntä uhkaavien toimenpiteiden laajuus ja luonne?
 - 2) Ovatko direktiivin 2008/115 säännökset, erityisesti 5, 6, 8 ja 9 artikla, esteenä kansallisen oikeuden tilanteelle, jonka mukaan sellaisen kolmannen valtion kansalaisen osalta, jonka aikaisempi pakolaisen oleskeluoikeus on evätty peruuttamalla turvapaikkaan oikeutetun asema, on tehtävä palauttamispäätös silloinkin, kun jo palauttamispäätöksen tekoajankohtana on selvää, että maastapoistaminen ei ole toistaiseksi sallittu palauttamiskiellon vuoksi, ja se myös todetaan lainvoimaisella tavalla?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tämän säännöksen soveltaminen edellyttää intressivertailun päätteeksi sen osoittamista, että yleinen intressi, joka liittyy asianomaisen kolmannen maan kansalaisen palauttamiseen alkuperämaahansa, on painavampi kuin hänen intressinsä kansainvälisen suojelun säilymiseen, kun otetaan huomioon niiden toimenpiteiden laajuus ja luonne, joille hän voisi altistua, jos hänet palautettaisiin alkuperämaahansa.

- 27 Direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat peruuttaa pakolaiselle myönnetyn aseman, kun hän on yhteiskunnalle vaarallinen siinä jäsenvaltiossa, jossa hän on, koska hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta.
- 28 Tämänpäiväisen tuomion Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Törkeän rikoksen tehnyt pakolainen) (C-8/22) 27–42 kohdasta ilmenee, että mainitun 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan soveltaminen edellyttää kahden erillisen edellytyksen täyttymistä eli yhtäältä sitä, että asianomainen kolmannen maan kansalainen on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta, ja toisaalta sen osoittamista, että hän on vaarallinen yhteiskunnalle siinä jäsenvaltiossa, jossa hän on.
- 29 On siis niin, että vaikka nyt käsiteltävässä asiassa esitetyt kysymykset eivät liitykään ensimmäiseen näistä edellytyksistä, on korostettava, että on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa – tarkastaa, täyttyykö kyseinen edellytys, ja varmistua siitä, että ainakin yksi niistä rikoksista, joista AA on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu, on luokiteltava mainituissa 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitetuksi ”erityisen törkeäksi rikokseksi”.
- 30 Tältä osin on korostettava, että tämänpäiväisen tuomion Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Erityisen törkeä rikos) (C-402/22) 23–47 kohdasta ilmenee, että mainituissa säännöksessä tarkoitettu ”erityisen törkeä rikos” on rikos, joka on erityispiirteidensä takia poikkeuksellisen törkeä siltä osin kuin se kuuluu asianomaisen yhteiskunnan oikeusjärjestystä eniten vahingoittaviin rikoksiin. Sen arvioimiseksi, onko rikos, josta kolmannen maan kansalainen on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu, törkeydeltään mainitun kaltainen, on otettava muun muassa huomioon kyseisestä rikoksesta säädetty rangaistus ja siitä määrätty rangaistus, rikoksen luonne, mahdolliset raskauttavat tai lieventävät seikat, se, onko kyseinen rikos tahallinen vai ei, rikoksen aiheuttamien vahinkojen luonne ja laajuus sekä rikoksesta rankaisemiseen sovellettu menettely.
- 31 Unionin tuomioistuin on erityisesti todennut kyseisen tuomion 39 kohdassa, että direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan soveltaminen voi olla oikeutettua vain silloin, kun lainvoimaisella tuomiolla on annettu langettava tuomio rikoksesta, joka erikseen tarkasteltuna kuuluu käsitteen ”erityisen törkeä rikos” piiriin, mikä edellyttää, että rikos on tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitettulla tavalla törkeä; on täsmennettävä, että tällainen törkeys ei voi johtua sellaisten erillisten lainvastaisten tekojen kumuloitumisesta, joista yksikään ei sellaisenaan ole erityisen törkeä rikos.
- 32 Siltä osin kuin kyseessä on jälkimmäinen tämän tuomion 28 kohdassa tarkoitetuista edellytyksistä, tämänpäiväisen tuomion Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Törkeän rikoksen tehnyt pakolainen) (C-8/22) 46–65 kohdasta ilmenee, että samassa 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitettu toimenpide voidaan toteuttaa vain, jos asianomainen kolmannen maan kansalainen merkitsee todellista, välitöntä ja riittävän vakavaa vaaraa jäsenvaltion, jossa hän on, yhteiskunnan perustavanlaatuiselle edulle. Toimivaltaisen viranomaisen asiana on tällaisen vaaran olemassaolon arvioinnin yhteydessä arvioida kaikki kyseessä olevalle yksittäistapaukselle ominaiset olosuhteet.
- 33 Lisäksi, kuten kyseisen tuomion 66–70 kohdassa on todettu, mainitun viranomaisen on punnittava keskenään yhtäältä vaaraa, jota asianomainen kolmannen maan kansalainen merkitsee jäsenvaltion, jossa hän on, yhteiskunnan perustavanlaatuiselle edulle, ja toisaalta oikeuksia, jotka

- direktiivin 2011/95 mukaan on taattava tämän direktiivin 2 artiklan d alakohdan aineelliset edellytykset täyttävälle henkilölle, selvittääkseen, onko kyseisen direktiivin 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitetun toimenpiteen toteuttaminen kyseiseen vaaraan oikeassa suhteessa oleva toimenpide.
- 34 Nyt käsiteltävässä asiassa on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ilmaisemien pohdintojen valossa selvitettävä, ovatko jäsenvaltiot kyseisen intressivertailun yhteydessä saman direktiivin 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla lisäksi velvollisia ottamaan huomioon seuraukset, jotka asianomaiselle kolmannen maan kansalaiselle tai sen jäsenvaltion yhteiskunnalle, jossa kyseinen kolmannen maan kansalainen on, aiheutuisivat tämän kansalaisen mahdollisesta palauttamisesta alkuperämaahansa.
- 35 Tältä osin on kyllä todettava, että direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut tilanteet, joissa jäsenvaltiot voivat peruuttaa pakolaisaseman, vastaavat lähinnä tilanteita, joissa jäsenvaltiot voivat palauttaa pakolaisen tämän direktiivin 21 artiklan 2 kohdan ja Geneven yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan nojalla (ks. vastaavasti tuomio 14.5.2019, M ym. (Pakolaisaseman peruuttaminen), C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, 93 kohta).
- 36 On kuitenkin todettava, että vaikka Geneven yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaan pakolaista ei näissä tilanteissa suojaa periaatteellinen kieltä, jonka mukaan häntä ei saa palauttaa maahan, jossa hänen henkensä tai vapautensa olisi uhattuna, direktiivin 2011/95 21 artiklan 2 kohtaa on, kuten direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleessa vahvistetaan, tulkittava ja sovellettava kunnioittaen perusoikeuskirjassa, erityisesti sen 4 artiklassa ja 19 artiklan 2 kohdassa, taattuja oikeuksia; niissä kielletään ehdottomasti kidutus ja epäinhimillinen tai halventava rangaistus ja kohtelu kyseisen henkilön käyttäytymisestä riippumatta sekä poistaminen maasta valtioon, jossa henkilöä vakavasti uhkaa tällainen kohtelu. Jäsenvaltiot eivät siis voi poistaa maasta, karkottaa tai luovuttaa ulkomaalaista, kun on uskottavia perusteita uskoa, että hän altistuisi määrävaltiossa todelliselle vaaralle joutua perusoikeuskirjan 4 artiklassa ja 19 artiklan 2 kohdassa kielletyn kohtelun kohteeksi (ks. vastaavasti tuomio 14.5.2019, M ym. (Pakolaisaseman peruuttaminen), C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, 94 kohta).
- 37 Näin ollen silloin, kun pakolaisen, jota koskee jokin direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdassa ja 21 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista tilanteista, palauttaminen altistaisi hänet vaaralle siitä, että hänen perusoikeuskirjan 4 artiklassa ja 19 artiklan 2 kohdassa vahvistettuja perusoikeuksiaan loukattaisiin, asianomainen jäsenvaltio ei voi poiketa palauttamiskiellon periaatteesta Geneven yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan nojalla (ks. vastaavasti tuomio 14.5.2019, M ym. (Pakolaisaseman peruuttaminen), C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, 95 kohta).
- 38 On siis niin, että siltä osin kuin direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdassa säädetään siinä tarkoitetuissa tilanteissa jäsenvaltioiden mahdollisuudesta peruuttaa tässä direktiivissä tarkoitettu pakolaisasema, kun taas Geneven yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdassa puolestaan sallitaan jossakin näistä tilanteista olevan pakolaisen palauttaminen maahan, jossa hänen henkensä tai vapautensa on uhattuna, unionin oikeudessa säädetään asianomaisille pakolaisille tässä yleissopimuksessa vahvistettua laajemmasta kansainvälisestä suojelusta (ks. vastaavasti tuomio 14.5.2019, M ym. (Pakolaisaseman peruuttaminen), C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, 96 kohta).

- 39 Tästä seuraa, että toimivaltaisella viranomaisella voi unionin oikeuden mukaan olla oikeus direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla peruuttaa kolmannen maan kansalaiselle myönnetty pakolaisasema ilman, että sillä kuitenkaan välttämättä olisi lupaa poistaa tätä kansalaista maasta tämän alkuperämaahan.
- 40 Menettelylliseltä kannalta tällainen maastapoistaminen edellyttäisi lisäksi palauttamispäätöksen tekemistä noudattaen niitä aineellisia ja menettelyllisiä takeita, joista säädetään direktiivissä 2008/115, jonka 5 artiklassa säädetään muun muassa, että jäsenvaltioiden on tätä direktiiviä täytäntöön pannessaan noudatettava palauttamiskiellon periaatetta.
- 41 Niinpä pakolaisaseman peruuttamisesta direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan nojalla ei voida katsoa, että se merkitsisi kannanottoa siihen erilliseen kysymykseen, voidaanko asianomainen henkilö poistaa maasta alkuperämaahansa (ks. vastaavasti tuomio 9.11.2010, B ja D, C-57/09 ja C-101/09, EU:C:2010:661, 110 kohta).
- 42 Näin ollen seurauksia, jotka asianomaiselle kolmannen maan kansalaiselle tai sen jäsenvaltion yhteiskunnalle, jossa kyseinen kolmannen maan kansalainen on, aiheutuvat tämän kansalaisen mahdollisesta palauttamisesta alkuperämaahansa, ei ole tarkoitus ottaa huomioon tehtäessä päätös pakolaisaseman peruuttamisesta vaan ne on otettava tarvittaessa huomioon silloin, kun toimivaltainen viranomainen aikoo tehdä palauttamispäätöksen kyseisestä kolmannen maan kansalaisesta.
- 43 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2011/95 14 artiklan 4 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että tämän säännöksen soveltaminen edellyttää, että toimivaltainen viranomainen osoittaa, että pakolaisaseman peruuttaminen on toimenpide, joka on oikeassa suhteessa vaaraan, jota asianomainen kolmannen maan kansalainen merkitsee jäsenvaltion, jossa hän on, yhteiskunnan perustavanlaatuiselle edulle. Tätä varten kyseisen toimivaltaisen viranomaisen on vertailtava kyseistä vaaraa oikeuksiin, jotka kyseisen direktiivin mukaan on taattava tämän direktiivin 2 artiklan d alakohdassa säädettyt aineelliset edellytykset täyttävillä henkilöillä, mutta kyseisen toimivaltaisen viranomaisen ei kuitenkaan tarvitse lisäksi tarkastaa, että yleinen intressi, joka liittyy kyseisen kolmannen maan kansalaisen palauttamiseen alkuperämaahansa, on painavampi kuin hänen intressinsä kansainvälisen suojelun säilymiseen, kun otetaan huomioon niiden toimenpiteiden laajuus ja luonne, joille hän voisi altistua, jos hänet palautettaisiin alkuperämaahansa.

Toinen kysymys

- 44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiiviä 2008/115 ja erityisesti sen 5 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä palauttamispäätöksen tekemiselle kolmannen maan kansalaisesta, kun on osoitettu, että hänen poistamisensa maasta suunniteltuun kohdemaahan on palauttamiskiellon periaatteen nojalla poissuljettu toistaiseksi.
- 45 On korostettava, että ensinnäkin direktiiviä 2008/115 sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella laittomasti oleskeleviin kolmannen maan kansalaisiin, jollei sen 2 artiklan 2 kohdassa säädettyistä poikkeuksista muuta johdu. Lisäksi on niin, että kun kolmannen maan kansalainen kuuluu tämän direktiivin soveltamisalaan, häneen on lähtökohtaisesti sovellettava direktiivissä palauttamista varten säädettyjä yhteisiä vaatimuksia ja menettelyjä niin kauan kuin oleskelua ei ole mahdollisesti laillistettu (tuomio 22.11.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Maastapoistaminen – Lääkekannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, 52 kohta).

- 46 Tältä osin yhtäältä direktiivin 2008/115 6 artiklan 1 kohdasta seuraa, että kun oleskelun laittomuus on osoitettu, kolmannen maan kansalaisesta on tehtävä palauttamispäätös, sanotun rajoittamatta mainitun artiklan 2–5 kohdassa tarkoitettujen poikkeusten soveltamista ja tämän direktiivin 5 artiklassa vahvistettuja vaatimuksia tarkasti noudattaen; palauttamispäätöksessä on yksilöitävä direktiivin 2008/115 3 artiklan 3 alakohdassa tarkoitetuista kolmansista maista se, johon hänet on maasta poistettaessa siirrettävä (tuomio 22.11.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Maastapoistaminen – Lääkekannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, 53 kohta).
- 47 Tältä osin on todettava, että kolmannen maan kansalaisen, jonka pakolaisasema on peruutettu, on katsottava oleskelevan maassa laittomasti, jollei jäsenvaltio, jossa hän on, ole myöntänyt hänelle oleskelulupaa muulla perusteella.
- 48 Toisaalta jäsenvaltio ei voi poistaa laittomasti oleskelevaa kolmannen maan kansalaista maasta direktiivin 2008/115 8 artiklan nojalla ilman, että tästä kolmannen maan kansalaisesta on ensin tehty palauttamispäätös noudattaen tässä direktiivissä säädettyjä aineellisia ja menettelyllisiä takeita (tuomio 22.11.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Maastapoistaminen – Lääkekannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, 54 kohta).
- 49 Toiseksi direktiivin 2008/115 5 artiklassa, joka on jäsenvaltioita heti, kun ne panevat direktiivin täytäntöön, velvoittava yleissääntö, toimivaltainen kansallinen viranomainen veloitetaan noudattamaan palauttamismenettelyn kaikissa vaiheissa palauttamiskiellon periaatetta, joka taataan perusoikeutena perusoikeuskirjan 18 artiklassa, kun sitä luetaan yhdessä Geneven yleissopimuksen 33 artiklan ja perusoikeuskirjan 19 artiklan 2 kohdan kanssa. Näin on muun muassa silloin, kun kyseinen viranomainen aikoo asianomaista henkilöä kuultuaan kohdistaa häneen palauttamispäätöksen (ks. vastaavasti tuomio 22.11.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Maastapoistaminen – Lääkekannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, 55 kohta).
- 50 Direktiivin 2008/115 5 artikla on näin ollen esteenä sille, että kolmannen maan kansalaisesta tehdään palauttamispäätös silloin, kun tässä päätöksessä mainitaan kohdemaana maa, jonka osalta on painavia perusteita uskoa, että jos päätös pannaan täytäntöön, kyseinen kolmannen maan kansalainen alistuisi todelliselle vaaralle perusoikeuskirjan 18 artiklan tai 19 artiklan 2 kohdan vastaisesta kohtelusta (tuomio 22.11.2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Maastapoistaminen – Lääkekannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, 56 kohta).
- 51 Juuri näin on pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa toimivaltainen viranomainen aikoo palauttaa kolmannen maan kansalaisen alkuperämaahansa mutta on jo todennut, että palauttamiskiellon periaate on esteenä tällaiselle palauttamiselle.
- 52 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/115 5 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä palauttamispäätöksen tekemiselle kolmannen maan kansalaisesta, kun on osoitettu, että hänen poistamisensa maasta suunniteltuun kohdemaahan on palauttamiskiellon periaatteen nojalla poissuljettu toistaiseksi.

Oikeudenkäyntikulut

- 53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle 13.12.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU 14 artiklan 4 kohdan b alakohtaa**

on tulkittava siten, että

tämän säännöksen soveltaminen edellyttää, että toimivaltainen viranomaisen osoittaa, että pakolaisaseman peruuttaminen on toimenpide, joka on oikeassa suhteessa vaaraan, jota asianomainen kolmannen maan kansalainen merkitsee jäsenvaltion, jossa hän on, yhteiskunnan perustavanlaatuiselle edulle. Tätä varten kyseisen toimivaltaisen viranomaisen on vertailtava kyseistä vaaraa oikeuksiin, jotka kyseisen direktiivin mukaan on taattava tämän direktiivin 2 artiklan d alakohdassa säädetty aineelliset edellytykset täyttävälle henkilölle, mutta kyseisen toimivaltaisen viranomaisen ei kuitenkaan tarvitse lisäksi tarkastaa, että yleinen intressi, joka liittyy kyseisen kolmannen maan kansalaisen palauttamiseen alkuperämaahansa, on painavampi kuin hänen intressinsä kansainvälisen suojelun säilymiseen, kun otetaan huomioon niiden toimenpiteiden laajuus ja luonne, joille hän voisi altistua, jos hänet palautettaisiin alkuperämaahansa.

- 2) **Jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi 16.12.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY 5 artiklaa**

on tulkittava siten, että

se on esteenä palauttamispäätöksen tekemiselle kolmannen maan kansalaisesta, kun on osoitettu, että hänen poistamisensa maasta suunniteltuun kohdemaan on palauttamiskiellon periaatteen nojalla poissuljettu toistaiseksi.

Allekirjoitukset